

РЭКРЭАЦЫЯ Ў МІЖВАЕННАЙ ПОЛЬШЧЫ

С.А. Фядзечка

Палескі дзяржаўны ўніверсітэт, scholast@tut.by

Першапачаткова само слова *рэкрэацыя* (rekreasja) польскага паходжання і адзначала яно адпаведна: святы, вакацыі, перамена ў школе; памяшканне для адпачынку ; адпачынак, аднаўленне сіл чалавека, выдаткаваных у працэсе працы. У апошнім значэнні тэрмін «рэкрэацыя» ужываецца з 60-х гг. 20 у. у літаратуры па фізіялагічных, медыцынскім, сацыяльна-эканамічным, архітэктурна-будаўнічым і інш. праблемам арганізацыі адпачынку насельніцтва. У выпадках, калі адпачынак спалучаецца з лячэннем, напрыклад у санаторыях, рэкрэацыя без выразных меж стульваецца з аднаўленнем здароўя, лячэннем. Рэкрэацыя характарызуецца велічынёй часу, у рамках якога адбываецца аднаўленне сіл, і дзейнасцю, усядомлена або інстыктыўна накіраванай на гэтае аднаўленне.[1]

У сучаснасці ў шматлікіх краінах рэкрэацыйнае абслугоўванне – самастойная сфера прыкладання працы і буйная галіна эканомікі, якая прываблівае 2–5%, а ў асобных краінах (напрыклад, Італія, Францыя) да 10 – 15% занятага насельніцтва; валавыя выдаткі насельніцтва на рэкрэацыйныя паслугі і тавары складаюць 3 – 5% і больш фонду спажывання. На тэрыторыях, якія валодаюць найболей спрыяльнымі прыроднымі і эканамічнымі ўмовамі для арганізацыі рэкрэацыі, цікавых у геаграфічным, гістарычным, этнаграфічным і культурным адносінах, ствараюцца дома адпачынку, турысцкія базы, спартовыя лагеры, санаторыі, прамысловыя, гандлёвыя і пасрэдніцкія прадпрыемствы, шляхі і неабходныя сродкі паведамлення.

Развіццё рэкрэацыйнага руху і адпаведнай галіны эканомікі пачалося на падставе шляхетных звычаяў адпачынку задоўга да часоў II Рэчы Паспалітай. У 1919 годзе створана Кіраванне турызму пры Міністэрстве грамадскіх прац, але асноўны крок наперад быў зроблены менавіта ў 1921-1939 гг. [2]

Асноўныя напрамкі развіцця рэкрэацыі і турызму:

1. Турыстычныя і краязнаўчыя заняткі ў школе.
2. Турызм і краязнаўства ў маладзёжных арганізацыях і таварыствах (як правых, так і левых).

3. Арганізацыя спорту і турызму ў рамках дзейнасці спартыўных саюзаў.

4. Дзейнасць спецыяльных турыстычных і краязнаўчых арганізацый (Саюз польскіх турыстычных таварыстваў, Ліга дапамогі турызму, польскае татранскае таварыства, польскае краязнаўчае таварыства, польскі турынг клуб, аўтамабільны клуб і інш.)

Былі створаны асноўныя нацыянальныя турыстычныя аператары. Першае агенцтва Бюро Турызму "Orbis" створана ў Львове ў 1923 году. Першапачаткова яно было прыватнай кампаніяй. За міжваенны час "Orbis" вырас у вялікую кампанію з 91 мясцовым філіялам і некалькімі замежнымі. У 1928 году былі створаныя турагенствы "Poltur" і прыватныя кампаніі "Икар" і "Francopol". [3]

Пачалі дзейнічаць грамадскія арганізацыі (пераважна скаўтскага тыпу). Адначасова развівалася сетка аматарскіх спартыўных клубаў і адпаведных мерапрыемстваў. Так, праводзіліся чэмпіянаты Польшчы па футболе (як нацыянальны, так і ў асобных ваяводствах)

Развівалася і транспартная інфраструктура. Рэалізоўвалася дзяржаўная праграма дарожнага будаўніцтва, у 1929 годзе створаны кампанія польскіх авіяліній LOT праз зліццё Aerolot і Aero.

У 1935 году па ініцыятыве Міністэрства сувязі створаная Ліга па развіцці турызму, як аб'яднанне, мэтай якога была арганізацыя і садзейнічанне масавым турызмам. [4]

Эканамічныя інтарэсы уладальнікаў гасцініц, рэстаранаў, прыпынкаў грамадскага транспарта, а таксама муніцыпальных органаў улады супадалі і яны бачылі ў рэкрэацыі фактар актывацыі бізнэса свайго горада. Таксама ўзнікае неабходнасць заахвочвання турыстычных месцін у гэтым раёне. Такім чынам, эканамічныя ўмовы спрыялі прапагандзе турызму і рэкрэацыі. Першапачаткова, у Кракаве і Варшаве ўзнікаюць спецыяльныя органы пры муніцыпальным кіраўніцтве.

Велічыня рэкрэацыйнага часу залежыць ад узроўня прадукцыйнасці грамадскай працы і характару вытворчых адносін, а таксама ад узросту, прафесіі і шэрагу інш. сацыяльна-дэмаграфічных фактараў. Рост прадукцыйнасці грамадскай працы, з аднаго боку, дазваляе павялічыць час на рэкрэацыю, а з іншага – патрабуе яго павелічэння як неабходнай умовы для простага і пашыранага ўзнаўлення фізічных, духоўных і інтэлектуальных магчымасцяў чалавека. Такім чынам грамадска неабходнаму працоўнаму часу адпавядае грамадска неабходны рэкрэацыйны час. Запатрабаванне чалавека ў рэкрэацыі – сацыяльна-эканамічная катэгорыя, якая змяняе сваё ўтрыманне ў залежнасці ад характару прадукцыйных сіл і вытворчых адносін.

Навукова-тэхнічная рэвалюцыя павялічвае інтэлектуальныя і псіхаэмацыйныя нагрузкі ў працы за рахунак скарачэння фізічных. Гэта змяняе характар рэкрэацыі. Пераважна пасіўную рэкрэацыю, накіраваную галоўным чынам на папаўненне энергетычнага рэсурсу арганізма, замяняе рэкрэацыя актыўная, якая патрабуе энергетычных выдаткаў (за рахунак энергетычнага рэсурсу, не выдаткаванага ў працоўны час). Рэкрэацыйная дзейнасць ахоплівае розныя выглядныя заняткаў (турызм, фізкультура, спорт, мастацкая самадзейнасць, тэхнічная творчасць, і г.д.) з неаднолькавай ступенню фізічных, інтэлектуальных і эмацыйных нагрузак. Праявай такога напрамку рэкрэацыі былі дамы санаторна-курортнага адпачынку, якія існавалі і каля Пінску.

Рэкрэацыйная дзейнасць арганізуецца, як правіла, праз розныя дзяржаўныя і грамадскія ўстановы, клубы, носіць грамадскі характар, але можа быць і індывідуальнай. Для заходняга Палесся ў II Рэчы Паспалітай былі актуальны індывідуальныя туры па "еўрапейскай Амазоніі", якія ажыццяўляліся пераважна на дробных рачных судах. [5]

У II Рэчы Паспалітай ў 1921-1939 гг. рэкрэацыя і турызм развіваліся па новай мадэлі – як галіна гаспадаркі і сродкі інтэнсіфікацыі эканамічнага жыцця краю. У гэты ж час пачынае крысталізавацца спецыфіка мясцовага турыстычнага рынку Заходняй Беларусі, які адрозніваўся перш за ўсё прыродным, экалагічным патэнцыялам.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. 100 lat społecznej turystyki w Polsce. (Szkice z dziejów PTTK i jego poprzedników) / Zbigniew Kulczycki . - Warszawa : ZG PTTK , 1973 . - 83 s.
2. Dzieje turystyki w Polsce / Jerzy Gaj . - Warszawa : ALMAMER : Wyższa Szkoła Ekonomiczna , 2006 . - 275 s.
3. Informator podrózniczo-turystyczny [na rok 1938/9] / Polskie Biuro Podróży "Orbis" . - B.m. : PBP "Orbis" , [1938] . - 222 s.
4. Dwa lata Ligi Popierania Turystyki : sprawozdanie z działalności Ligi Popierania Turystyki za okres od 15 czerwca 1935 do 30 października 1937 . - Warszawa : Zarząd Główny Ligi Popierania Turystyki , [1937?] . - 143 s.
5. Kierunki rozwoju hotelarstwa w Polsce międzywojennej / Jacek Pustoła ; Instytut Turystyki . - Warszawa : Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych , 1986 . - 202 s.